

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 21.2.2007
KOM(2007) 62 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Zlepšení kvality a produktivity práce: strategie Společenství pro bezpečnost a ochranu
zdraví při práci na období 2007–2012**

{SEK(2007) 214}
{SEK(2007) 215}
{SEK(2007) 216}

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Zlepšení kvality a produktivity práce: strategie Společenství pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2007–2012

(Text s významem pro EHP)

1. Úvod

Toto sdělení navrhuje strategii na podporu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v Evropské unii na období 2007 až 2012. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci představují v současné době jeden z nejdůležitějších a nejrozvinutějších aspektů politiky EU, která se týká zaměstnanosti a sociálních věcí¹. Přijetí a konkrétní uplatňování rozsáhlého souboru právních předpisů Společenství během posledních desetiletí umožnilo zlepšit pracovní podmínky v členských státech EU a značně pokročit při snižování výskytu úrazů a nemocí spojených s výkonem zaměstnání.

S cílem dát nový impuls politice v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanovila Evropská komise v roce 2002 novou strategii Společenství na období 2002–2006. Tato strategie byla založena na celkovém přístupu týkajícím se dobrých pracovních podmínek s ohledem na vývoj ve světě práce a vznik nových rizik, zejména psychosociálního rázu.

Zpráva o hodnocení strategie Společenství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci za období 2002–2006² vyvozuje závěr, že tato strategie dala nový impuls vnitrostátním politikám v oblasti prevence, předložila logické a přesvědčivé argumenty ve prospěch partnerství s cílem dosáhnout společných cílů a přinutila strany, jichž se prevence dotýká, aby strategicky uvažovaly o způsobu, jak tyto cíle uskutečnit. Zvýšila povědomí veřejnosti o významu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jakožto nedílné součásti řízení kvality a určujících prvků hospodářské výkonnosti a konkurenceschopnosti.

V rámci lisabonské strategie členské státy uznaly, že zajištění kvality a produktivity práce může široce přispět k podpoře hospodářského růstu a zaměstnanosti. Nedostatek účinné bezpečnosti a ochrany zdraví při práci může totiž vyústit v nepřítomnost v práci, která je výsledkem pracovních úrazů a nemocí z povolání, jakož i v trvalou invaliditu vzniklou pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Má to nejen nezanedbatelný lidský rozměr, ale také velký negativní dopad na hospodářství. Obrovské hospodářské náklady související s bezpečností a ochranou zdraví při práci ohrožují hospodářský růst a ovlivňují konkurenceschopnost podniků v EU. Kromě toho velký podíl těchto nákladů připadá na systémy sociálního zabezpečení a veřejné finance.

Evropská rada na zasedání ve Stockholmu v roce 2001 stanovila cíl zvýšit průměrnou míru zaměstnanosti v EU u věkové kategorie mužů a žen od 55 do 64 let na 50 % do roku 2010. Na svém zasedání v Barceloně v roce 2002 dospěla Evropská rada k závěru, že „Evropská unie

¹ Politika založená na článku 137 Smlouvy o ES.

² Zpráva o hodnocení strategie Společenství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci za období 2002–2006 – SEK(2007) 214.

by do roku 2010 měla postupně přibližně o pět let zvýšit skutečný průměrný věk, kdy lidé přestávají pracovat“. Moderní organizace práce stejně jako bezpečnost a ochrana zdraví na pracovišti k tomu mohou hodně přispět tím, že zajistí dobré pracovní podmínky, maximálně zvýší u každého schopnost pracovat a zabrání předčasnému odchodu z trhu práce.

S cílem zlepšit zaměstnatelnost žen a mužů a kvalitu pracovního života je třeba rovněž pokročit v oblasti rovnosti žen a mužů. Nerovnosti jak uvnitř, tak vně světa práce mohou mít vliv na bezpečnost a ochranu zdraví žen při práci³ a mít tak vliv na jejich produktivitu. Specifické otázky týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví mužů při práci si však rovněž zaslouží veškerou nezbytnou pozornost.

Politiky členských států a EU by měly přispět k vytvoření pracovních prostředí a zdravotnických služeb na pracovišti, které pracovníkům umožní účastnit se až do stáří plně a produktivně pracovního života. Naším cílem by měla být situace, ve které práce posiluje zdraví a osobní pohodu a v níž přístup na trh práce a zachování zaměstnání zlepšují celkové zdraví obyvatelstva. V této souvislosti je důležité zdůraznit, jak dobré zdraví při práci může přispět k veřejnému zdraví obecně. Pracoviště tvoří skutečně vhodný rámec pro preventivní opatření a činnosti na podporu zdraví.

Během období, na něž se vztahovala strategie Společenství 2002–2006, byl zaznamenán velký pokles počtu pracovních úrazů. Nová strategie na období 2007–2012 navrhuje ještě ambicióznější cíle a chce snížit celkovou míru výskytu pracovních úrazů v EU–27 o 25 % do roku 2012 zlepšením bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků a přispět tak podstatně k úspěchu strategie růstu a zaměstnanosti.

2. HLAVNÍ ÚKOLY V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Novátorský přístup strategie Společenství na období 2002–2006 již dnes přináší své ovoce. Členské státy dosáhly skutečného pokroku, co se týká vypracování cílenějších strategií a národních akčních programů. V letech 2000 až 2004 (nejnovější dostupné údaje) se míra výskytu smrtelných pracovních úrazů v EU-15 snížila o 17 % a míra výskytu pracovních úrazů majících za následek více než třídní nepřítomnost v práci klesla o 20 %⁴. Očekává se, že tento pozitivní vývoj potvrdí poslední statistiky.

I přes dosažený pokrok se podle posledních výsledků čtvrtého evropského šetření pracovních podmínek mnoho evropských pracovníků nadále domnívá, že jejich práce ohrožuje jejich zdraví nebo bezpečnost.

- téměř 28 % evropských pracovníků prohlašuje, že trpí zdravotními problémy, které jsou nebo mohou být způsobeny nebo zhoršeny jejich stávajícím nebo minulým zaměstnáním;
- v průměru 35 % pracovníků se domnívá, že jejich práce představuje riziko pro jejich zdraví.

Kromě toho není snížení pracovních rizik stejnoměrné:

³ „Gender issues in safety and health at work“. Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 2003.

⁴ SEK(2007) 214.

- některé kategorie pracovníků jsou stále nadměrně vystaveny pracovním rizikům (mladí pracovníci, pracovníci s nejistým zaměstnáním, starší pracovníci a migrující pracovníci);
- některé kategorie podniků jsou více ohroženy (zvláště malé a střední podniky (MSP) mají méně prostředků, aby zavedly složité systémy ochrany pracovníků; u některých z nich se mohou více projevovat negativní účinky, které představují problémy bezpečnosti a ochrany zdraví);
- některá odvětví činností zůstávají zvláště nebezpečná (stavebnictví / inženýrské práce, zemědělství, rybolov, doprava, zdravotnictví a sociální služby).

Mnoho úkolů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví, o nichž se již hovořilo ve zprávách z minulého období, nadále nabývá na důležitosti. Jedná se zejména o:

- demografický vývoj a stárnutí ekonomicky aktivního obyvatelstva;
- nové směry v zaměstnanosti, včetně rozvoje samostatné výdělečné činnosti, subdodavatelské práce a zvýšení zaměstnanosti v MSP;
- nové a větší migrační toky do Evropy.

Podíl žen na zaměstnanosti se rovněž nadále zvyšuje a často ho doprovází segregace mužů a žen na trhu práce. Je proto nezbytné lepší zohlednění aspektů, které se týkají bezpečnosti a ochrany zdraví žen.

Rozšiřují se některé druhy nemocí z povolání (poškození svalové a kosterní soustavy, infekce a nemoci související s psychologickým tlakem). Povaha pracovních rizik se mění ve spojitosti s urychlováním inovací, rozvojem nových rizikových faktorů (násilí na pracovišti, včetně sexuálního a psychického obtěžování, faktory závislosti) a proměnou práce (pracovní život je více rozdrobený). Tyto změny vyžadují lepší pochopení fenoménu prostřednictvím odborného výzkumu, aby se mohla stanovit účinná preventivní opatření. Značně se liší i konkrétní provádění právních předpisů Společenství v jednotlivých státech.

Ze všech těchto důvodů bude třeba pokračovat během příštích pěti let v rozvoji úsilí na podporu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

3. CÍLE STRATEGIE SPOLEČENSTVÍ NA OBDOBÍ 2007–2012

Neustálé, trvalé a stejnoměrné snižování pracovních úrazů a nemocí z povolání zůstává prvořadým cílem strategie Společenství na období 2007–2012. Komise má za to, že celkovým cílem tohoto období by mělo být snížení výskytu pracovních úrazů v rámci EU–27 o 25 % na každých 100 000 pracovníků.

Ke splnění tohoto ambiciózního záměru byly navrženy tyto cíle:

- zajistit řádné provádění právních předpisů EU (viz body 4.1, 4.2);
- podporovat MSP v provádění platných právních předpisů (viz bod 4.1);

- přizpůsobit právní rámec vývoji ve světě práce a zjednodušit ho, zejména s ohledem na MSP (viz bod 4.3);
- napomáhat rozvoji a provádění národních strategií (viz bod 5);
- podporovat změny chování pracovníků, jakož i kladný přístup ke zdraví u jejich zaměstnavatelů (viz bod 6);
- dokončit metody pro identifikaci a hodnocení nových potenciálních rizik (viz bod 7);
- zlepšit sledování dosaženého pokroku (viz bod 8);
- podporovat bezpečnost a ochranu zdraví na mezinárodní úrovni (viz bod 9).

4. VYTVOŘIT MODERNÍ A ÚČINNÝ PRÁVNÍ RÁMEC

4.1. Posílit provádění právních předpisů Společenství

Účinné provádění právních předpisů Společenství je nezbytné k tomu, aby bylo možné chránit život a zdraví pracovníků a zároveň zajistit rovné podmínky pro všechny aktivní podniky na velkém evropském trhu.

V roce 2004 přijala Komise svoji zprávu o praktickém provádění rámcové směrnice 89/391/EHS a jejích prvních pěti samostatných směrnic⁵. Hlavní závěry potvrzují jejich kladný vliv na úroveň ochrany v členských státech. Tato zpráva však poukazuje na vážné nedostatky v uplatňování právních předpisů Společenství, zvláště v odvětvích považovaných za riziková a v případě nejvíce ohrožených kategorií pracovníků (mladí lidé, pracovníci se smlouvou na dobu určitou a málo kvalifikovaní pracovníci), zejména v MSP a ve veřejném sektoru.

Lepší dodržování právních předpisů Společenství účinně přispěje ke snížení počtu pracovních úrazů a nemocí z povolání. Pro dosažení tohoto cíle bude nutné zvýšit úsilí všech jak na úrovni Společenství, tak na vnitrostátní úrovni.

Komise zastávající úlohu strážkyně smluv zajistí, aby směrnice Společenství byly prováděny do vnitrostátního práva a byly účinně uplatňovány. Za tímto účelem bude členským státům pomáhat, ale bude rovněž velmi ostražitá a popřípadě zahájí řízení pro porušení Smlouvy, jak to již učinila v minulosti.

Úkolem členských států bude zajistit plný účinek právních předpisů Společenství. Zejména v tomto ohledu je hlavním zájmem Komise bezpečnost a ochrana zdraví v evropských podnicích. Je nezbytné více přihlížet ke zvláštním podmínkám a potřebám MSP – především co se týká hodnocení rizik, účasti a školení pracovníků – a podmínkám v odvětvích s tradičně vysokou rizikovostí, jako je zemědělství, stavebnictví a doprava.

Národní strategie by proto měly dát přednost provedení souboru nástrojů, které zaručí vysokou úroveň dodržování právních předpisů, zejména v MSP a ve vysoce rizikových odvětvích:

⁵ KOM(2004) 62, 5.2.2004.

- šíření osvědčených postupů na místní úrovni;
- školení vedoucích a ostatních pracovníků;
- vypracování jednoduchých nástrojů pro snadnější hodnocení rizik;
- šíření jednoduše formulovaných informací a hlavních zásad, které mají být snadno pochopitelné a použitelné;
- lepší šíření informací a lepší přístup ke konzultačním zdrojům;
- přístup k vysoce kvalitním a cenově dostupným externím preventivním službám;
- využití inspektorů práce jako zprostředkovatelů pro podporu lepšího dodržování právních předpisů v MSP, zejména pomocí výchovy, přesvědčování a pobídky, poté, je-li to nezbytné, pomocí nápravných opatření;
- použití hospodářských pobídek na úrovni Společenství (například prostřednictvím strukturálních fondů) a na vnitrostátní úrovni, zejména pro mikropodniky a malé a střední podniky.

Komise prostřednictvím nového programu PROGRESS a ve spolupráci s Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci bude pokračovat ve vypracování praktických příruček pro správné uplatňování směrnic 92/57/EHS (dočasná nebo mobilní staveniště)⁶, 2004/40/ES (elektromagnetická pole)⁷ a 2006/25/ES (optické záření)⁸. Hlavní zásady vezmou popřípadě rovněž v úvahu budoucí vědecké stanovisko vědeckého výboru o nově vznikajících a nedávno identifikovaných rizicích pro zdraví.

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále jen „evropská agentura“) se více zaměří ve své činnosti, týkající se zvýšení povědomí, podpory a šíření osvědčených postupů, na vysoce riziková odvětví a MSP.

Poradní výbor pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci bude pokračovat ve své práci mající za cíl stanovit oblasti, pro které je nezbytné vypracování příruček o osvědčených postupech, jakož i učinit tyto oblasti více srozumitelné pro MSP.

Praxe jasně ukazuje vzrůstající obtíže při uplatňování právních předpisů týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví v subdodavatelských podmínkách, kdy se každý zaměstnavatel snaží omezit svou preventivní činnost na své vlastní pracovníky. Tyto situace, které jsou stále častější, si zasluhují zvláštní pozornost jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni Společenství.

⁶ Úř. věst. L 245, 26.8.1992, s. 6.

⁷ Úř. věst. L 159, 30.4.2004, s. 1.

⁸ Úř. věst. L 114, 27.4.2006, s. 38.

Komise ve spolupráci s Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci posoudí způsoby spolupráce mezi zaměstnavateli, pokud na stejném pracovišti existuje současně více subdodavatelských úrovní, jakož i možnost navrhnout doporučení.

Provedení článku 7 rámcové směrnice 89/391/EHS ukazuje velké rozdíly, pokud jde o kvalitu, pokrytí a dostupnost služeb pro prevenci. To by bylo možné vysvětlit existencí rozdílů v definicích používaných členskými státy pro požadované schopnosti a způsobilosti, jakož i přehnanou externalizací preventivních činností.

Na základě hodnocení situace na evropské úrovni posoudí Komise možnost přijmout doporučení vyzývající členské státy k přijetí iniciativ, které usnadní přístup ke kvalitním službám pro prevenci, zejména v případě MSP, pokud odborně způsobilé osoby nejsou k dispozici v rámci podniku.

4.2. Prohloubit spolupráci při kontrole uplatňování právních předpisů

Účinné a stejné uplatňování vnitrostátních právních předpisů, do nichž se provádějí právní předpisy Společenství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, je nezbytnou podmínkou pro zajištění srovnatelných úrovní ochrany ve všech členských státech. Komise bude nadále podporovat práci Výboru vrchních inspektorů práce na úrovni Společenství s cílem zlepšit účinnost kontroly a monitorování při uplatňování právních předpisů, usnadnit spolupráci mezi inspekcemi práce a zintenzivnit společné akce v případě zvláštních odvětví nebo rizik.

Výbor vrchních inspektorů práce se vyzývá, aby:

- **posoudil důvody, které jsou původem rozdílů mezi mírami výskytu pracovních úrazů v členských státech, a přispěl k výměně zkušeností ohledně novátorských řešení, která prokázala svoji účinnost;**
- **při hodnocení dopadu nařízení REACH důkladněji posoudil úlohu inspekcí práce a rozvinul součinnost ve spolupráci s ostatními inspekčními orgány, které jsou odpovědné za dozor nad trhem a politiku životního prostředí;**
- **více rozvinul mechanismy výměny informací týkající se problémů praktického uplatňování právních předpisů a umožňující společný přístup k těmto problémům;**
- **posílil spolupráci s Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, zejména v rámci přípravy legislativních iniciativ a hodnocení provádění směrnic.**

Na vnitrostátní úrovni bude vhodné učinit odpovídající opatření, která inspekcím práce umožní zajistit, že dotčené subjekty dodržují své povinnosti a jsou schopné vykonávat svá práva, včetně kontrol, které mají za následek účinné použití odrazujících a přiměřených sankcí, a stíhání pro neplnění předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví. Nové problémy, včetně migračních toků, odůvodňují cílenější kontroly a prohloubení znalostí inspektorů.

4.3. Zjednodušení právního rámce a přizpůsobení změnám

Komise zajistí úpravu právního rámce v souladu s posledním technickým pokrokem a vývojem ve světě práce a bude přitom dodržovat zásady soudržnosti, jednoduchosti a účinnosti právních předpisů a cíl Společenství týkající se snížení administrativního zatížení podniků.

Komise:

- bude na základě probíhajících konzultací se sociálními partnery pokračovat ve své práci týkající se možných iniciativ, jejichž cílem je posílit prevenci proti rizikům poškození svalové a kosterní soustavy, karcinogenům a infekčním rizikům způsobeným píchnutím injekční jehlou;
- přijme třetí seznam směrných hodnot pro chemické činitele;
- podá zprávu o hodnocení provádění směrnic 92/57/EHS (dočasná nebo mobilní staveniště), 92/58/EHS (bezpečnostní nebo zdravotní značky na pracovišti)⁹, 92/91/EHS (těžební vrtný průmysl)¹⁰, 92/104/EHS (povrchový a hlubinný těžební průmysl)¹¹, 92/29/EHS (lékařská péče na palubách plavidel)¹² a 93/103/ES (rybářská plavidla)¹³;
- zhodnotí opatření přijatá na základě doporučení týkajících se osob samostatně výdělečně činných¹⁴ a evropského seznamu nemocí z povolání¹⁵.

Zhodnocení správního a institucionálního právního rámce a jeho zjednodušení zůstanou hlavními prioritami Komise v souladu se zásadami uvedenými v jejích sděleních „Zlepšení právní úpravy v oblasti růstu a pracovních míst v Evropské unii“¹⁶ a „Provádění lisabonského programu Společenství: strategie pro zjednodušení právního prostředí“¹⁷.

⁹ Úř. věst. L 245, 26.8.1992, s. 23.

¹⁰ Úř. věst. L 348, 28.11.1992, s. 9.

¹¹ Úř. věst. L 404, 31.12.1992, s. 10.

¹² Úř. věst. L 113, 30.4.1992, s. 19.

¹³ Úř. věst. L 307, 13.12.1993.

¹⁴ Úř. věst. L 53, 28.2.2003, s. 45.

¹⁵ Úř. věst. L 238, 25.9.2003, s. 28.

¹⁶ KOM(2005) 97, 16.3.2005.

¹⁷ KOM(2005) 535, 25.10.2005.

Komise:

- bude pokračovat v práci na kodifikaci směrnic „bezpečnost a ochrana zdraví“ a posoudí možnosti zjednodušit právní předpisy, aby se snížily zbytečné administrativní náklady, aniž by se ohrozilo dosažení cílů uvedených v tomto sdělení;
- navrhne změnu rozhodnutí, kterým se zřizuje Výbor vrchních inspektorů práce, s cílem snížit počet jeho členů a zlepšit jeho fungování;
- podpoří vypracování společné metodiky pro zhodnocení směrnic v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s ohledem na budoucí směrnici o zjednodušení a racionalizaci zpráv o praktickém provádění¹⁸.

Na úrovni členských států se musí veškeré úsilí o konkrétní zjednodušení v případě podniků projevit ve zlepšení a zjednodušení vnitrostátního rámce, aniž by došlo ke snížení stávajících úrovní ochrany. Komise již navrhla, aby zlepšení právních předpisů jejich zjednodušením bylo začleněno do národních „lisabonských“ programů, a doporučuje členským státům, aby podaly zprávu o jejich probíhajících nebo plánovaných činnostech.

5. PODPOROVAT ROZVOJ A PROVÁDĚNÍ NÁRODNÍCH STRATEGIÍ

Úspěch strategie Společenství bude záviset na závazku členských států přijmout soudržné národní strategie, které stanoví kvantitativní cíle pro snížení výskytu pracovních úrazů a nemocí z povolání, jsou zaměřené na odvětví a podniky vykazující nejhorší výsledky a týkají se nejběžnějších rizik a nejvíce ohrožených pracovníků. Stanovení těchto strategií by mělo vycházet z podrobného hodnocení vnitrostátní situace za aktivní účasti a konzultace všech zúčastněných stran, zejména sociálních partnerů.

Poradní výbor pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci bude ideálním místem pro třístrannou výměnu informací o obsahu národních strategií, jejich cílech, podniknutých akcích, jejich slučitelnost se strategií Společenství a o sledování dosaženého pokroku. V rámci poradního výboru bude navíc probíhat výměna zkušeností a osvědčených postupů a výbor bude dbát na to, aby byly národní strategie vypracovány jednotně a aby stanovily stejné úrovně ochrany v celé EU.

Čtyři oblasti v národních strategiích vyžadují zvláštní pozornost:

5.1. Zvýšení preventivní účinnosti dohledu nad zdravím

Špatné zdravotní podmínky na pracovišti mohou mít dlouhodobé účinky a být původem nemocí z povolání a zdravotních problémů, které mohou být zjištěny za dlouhou dobu, dokonce i po 20 letech expozice jako v případě azbestu. Dohled nad zdravím pracovníků představuje důležitý preventivní nástroj.

¹⁸

KOM(2006) 390, 14.7.2006.

Komise vybízí členské státy a podniky, aby v zájmu prevence zavedly systematické postupy shromažďování a analýzy údajů poskytovaných lékařským dohledem nad pracovníky, aby se posílila prevence, avšak bez zvýšení formálního zatížení podniků. Zdravotní systémy členských států by měly hrát aktivnější úlohu a například organizovat kampaně, jejichž cílem by bylo zvýšit povědomí lékařů o anamnézách a pracovních podmínkách jejich pacientů.

5.2. Opatření ve prospěch rehabilitace a opětovného začlenění pracovníků

Každoročně je více než 350 000 pracovníků nuceno změnit zaměstnání z důvodu úrazu, 300 000 trpí trvalou invaliditou různého stupně a 15 000 je definitivně vyloučeno z trhu práce¹⁹.

Členské státy se vybízejí, aby do svých národních strategií začlenily zvláštní opatření (finanční pomoc, školení přizpůsobené individuálním potřebám atd.), jež mají za cíl zvýšit rehabilitaci a opětovné začlenění pracovníků vyloučených dlouhodobě z trhu práce z důvodu pracovního úrazu, nemoci z povolání nebo zdravotního postižení.

5.3. Vyrovnání se se sociálními a demografickými změnami

Na problémy vyplývající z demografického vývoje v EU upozornilo sdělení Komise nazvané „Demografická budoucnost Evropy – učinme z problému výhodu“²⁰. Politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci může přispět k řešení těchto problémů, hlavně lepším přizpůsobením pracoviště individuálním potřebám a lepším uplatňováním důležitých ergonomických zásad při navrhování pracovišť a organizace práce.

Přestože je třeba reagovat na potřeby stárnoucího ekonomicky aktivního obyvatelstva v Evropě, nesmí se zanedbávat ani situace mladších pracovníků, zejména situace mladých lidí, kteří jsou zvláště vystaveni rizikům na pracovišti. Vedlo by to totiž k přenesení rizika na nejmladší věkové skupiny a k vytvoření podmínek pro budoucí problémy.

Evropská agentura se vyzývá, aby poskytla prostřednictvím svého střediska pro sledování rizik analýzu specifických problémů, které v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví přináší větší začlenění žen, migrujících pracovníků a mladších pracovníků, ale i starších pracovníků na trhu práce. Přispěje to k identifikaci a sledování vývojových směrů a nových rizik, jakož i nezbytných opatření.

5.4. Posílení soudržnosti politik

Aby byly ochrana a podpora bezpečnosti a zdraví evropských pracovníků účinné, vyžadují na úrovni Společenství a na vnitrostátní úrovni účinnou koordinaci politiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a ostatních politik, které by mohly mít na tuto oblast vliv. Je proto vhodné využít součinnosti a snažit se zajistit soudržnost, zvláště v rámci těchto politik:

- veřejné zdraví;
- regionální rozvoj a sociální soudržnost;

¹⁹ Eurostat – Modul ad hoc pro šetření pracovních sil v roce 1999 „Pracovní úrazy a zdravotní problémy související se zaměstnáním“, zveřejněno v „Panorama Evropské unie: práce a zdraví v EU, statistický portrét“.

²⁰ KOM(2006) 571.

- veřejné zakázky;
- zaměstnanost a restrukturalizace.

Komise zajistí, aby se iniciativy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci rozvíjely v součinnosti s politikami veřejného zdraví s cílem předcházet nemocem a prodloužit zdravý aktivní život. Při provádění této strategie se bude zejména přihlížet k výsledkům konzultace, jež byla zahájena v roce 2007 na základě zelené knihy nazvané „K Evropě bez tabákového kouře: možnosti politiky na úrovni EU“, jakož i k výsledkům konzultace na téma „Podpora duševního zdraví obyvatelstva. Ke strategii pro duševní zdraví pro EU“, která byla ukončena v květnu 2006.

Prostřednictvím meziútvarové pracovní skupiny „bezpečnost a ochrana zdraví při práci“ se bude Komise snažit zajistit, aby iniciativy z ostatních politických oblastí braly v úvahu dopad těchto politik na bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Komise zejména posoudí možnosti nabízené různými programy a fondy Společenství, které mohou přispět k podpoře lepší úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků.

6. PODPOROVAT ZMĚNY CHOVÁNÍ

Právní předpisy mohou pomoci ke změně modelů chování. Strategie mající za cíl podporovat kulturu prevence se musí obracet na všechny složky společnosti a netýkat se pouze pracoviště nebo ekonomicky aktivního obyvatelstva. Musí přispívat k vytvoření celkové kultury, která přikládá velkou důležitost zdravotní prevenci a prevenci rizik.

6.1. Začlenění bezpečnosti a ochrany zdraví do výchovných a vzdělávacích programů

Zkušenosti získané na národní, regionální a místní úrovni při provádění strategie 2002–2006 ukazují, jak je důležité rozvíjet kulturu prevence rizik ve vzdělávacích programech na všech úrovních vzdělávacího cyklu a ve všech oblastech, včetně odborného a univerzitního vzdělávání. Důležitou úlohu má základní školství, jelikož základní reflexy, jak předcházet rizikům, získáváme v dětství.

Zvláštní pozornost by se měla rovněž věnovat přípravě mladých podnikatelů ohledně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jakož i školení pracovníků, co se týká rizik v podniku a prostředků, jak jim předcházet a jak proti nim bojovat. Je to zvláště důležité v případě MSP a migrujících pracovníků.

Evropský sociální fond má v této souvislosti důležitou úlohu tím, že podporuje iniciativy členských států, pokud jde o kulturu prevence v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Evropská agentura bude vyzvána, aby provedla přezkum stupně začlenění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do politik týkajících se vzdělávání, zejména odborného vzdělávání, v členských státech. Na základě těchto informací a stanoviska Výboru vrchních inspektorů práce posoudí Komise možnost předložit návrh doporučení.

Členské státy se vyzývají, aby více využívaly možností, které jim nabízejí Evropský sociální fond a ostatní fondy Společenství, pro rozvoj vzdělávacích projektů určených zaměstnavatelům a pracovníkům a týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

6.2. Zdravější a bezpečnější pracoviště: zlepšení zdraví a zvýšení povědomí v rámci podniku

Podniky, které investují do ochrany zdraví svých pracovníků prostřednictvím aktivních preventivních politik dosahují hmatatelných výsledků: snížení nákladů souvisejících s nepřítomností v práci, snížení fluktuace pracovníků, větší spokojenost zákazníků, zvýšení motivace, zlepšení kvality a lepší obraz podniku. Tyto pozitivní účinky mohou být posíleny povzbuzením pracovníků, kteří pracují ve zdravém pracovním prostředí, aby přijali životní návyky, které zlepšují jejich celkový zdravotní stav.

Komise podporuje členské státy, aby stanovily ve svých národních strategiích zvláštní iniciativy, jež umožní podnikům, zejména MSP, přístup k technické pomoci a poradenským službám týkajícím se podpory zdraví pracovníků.

Komise vyzývá evropskou agenturu ke shromažďování a šíření informací, které mají za cíl podpořit rozvoj kampaní na podporu ochrany zdraví při práci, v součinnosti se strategií a programy Společenství v oblasti veřejného zdraví.

Komise vyzývá Evropskou nadaci pro zlepšení životních a pracovních podmínek, aby posoudila skutečné účinky těchto kampaní.

Ke změně postojů ohledně otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci přispívá mimo jiné zvýšení povědomí pracovníků v podnicích a účinné a úplné uplatňování pravidel v rámci podniků týkajících se informování, školení a účasti pracovníků, jež jim umožňují získat vhodné odborné znalosti, rozvíjet potřebné reflexy a bezpečně plnit své úkoly.

Zvýšení povědomí, zejména v MSP, může být rovněž posíleno přímými nebo nepřímými ekonomickými pobídkami ve prospěch preventivních opatření. Tyto pobídky by mohly zahrnovat případné snížení sociálních příspěvků nebo pojistného v závislosti na investicích vložených do zlepšování pracovního prostředí a/nebo do snížení počtu úrazů, ekonomické podpory pro zřízení řídicích systémů bezpečnosti a ochrany zdraví, začlenění požadavků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví do postupů zadávání veřejných zakázek.

Evropská agentura bude vyzvána, aby připravila odvětvové uvědomovací kampaně, zaměřené zejména na MSP, a podporovala řízení bezpečnosti a ochrany zdraví v podnicích prostřednictvím cílené výměny zkušeností a osvědčených postupů ve specifických odvětvích.

Sociální partneři se vyzývají, aby navrhli iniciativy v rámci odvětvového sociálního dialogu a zajistili, aby byla posílena koordinační úloha zástupců pracovníků v rámci soustavného řízení pracovních rizik.

7. ČELIT NOVÝM A STÁLE VYŠŠÍM RIZIKŮM

7.1. Identifikace nových rizik

Základní i aplikovaný výzkum, oba jsou nezbytné pro zlepšení znalostí v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, popis případů expozice, identifikaci příčin a účinků a koncepci preventivních opatření a inovačních technologií. Vědecký výzkum poskytuje argumenty a důkazy, na nichž se musejí zakládat politická rozhodnutí.

Priority v oblasti výzkumu musejí zejména zahrnovat psychosociální otázky, poškození svalové a kosterní soustavy, nebezpečné látky, znalost reprodukčních rizik, řízení bezpečnosti a ochrany zdraví, rizika související s několika křížovými faktory (například organizace práce a koncepce pracovišť, ergonomie, kombinovaná expozice fyzickým a chemickým činitelům) a případná rizika spojená s nanotechnologiemi.

Na úrovni Společenství se bude pokračovat ve zvyšování úsilí mimo jiné v rámci sedmého rámcového programu pro výzkum s podporou technologické platformy pro bezpečnost práce a bezpečnost životního prostředí, která zveřejnila svůj strategický plán pro výzkum v roce 2006. Bylo již stanoveno několik témat pro budoucí výzvy k předkládání návrhů v několika oblastech – zdraví, nanovědy, nanotechnologie, materiály a nové výrobní technologie, sociálně-ekonomické a humanitní vědy – tohoto rámcového programu: hodnocení ekonomického rozměru bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a expozice pracovníků nanočásticím, řízení průmyslového rizika, ochranné prostředky a strukturální bezpečnost. Je třeba doplnit, že je nezbytné lépe koordinovat národní výzkumné programy. Vytvoření národních technologických platforem může hrát v tomto ohledu důležitou úlohu.

Evropská agentura se vyzývá, aby podporovala národní výzkumné ústavy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při stanovení společných priorit, výměně výsledků a zařazení potřeb v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do výzkumných programů.

Středisko pro sledování rizik evropské agentury by mělo zlepšit předjímání rizik, včetně rizik, která souvisejí s novými technologiemi, biologickými riziky, složitými rozhraními člověk – stroj a dopadem demografického vývoje.

Komise vybízí členské státy a sociální partnery, aby podporovali rychlé uplatňování výsledků základního výzkumu v praxi a poskytli podnikům, zejména MSP, jednoduché preventivní nástroje.

7.2. Podpora duševního zdraví na pracovišti

Problémy související se špatným duševním zdravím představují v současné době čtvrtou nejčastěji se vyskytující příčinu pracovní neschopnosti. Světová zdravotnická organizace odhaduje, že do roku 2020 se deprese stane hlavní příčinou pracovní neschopnosti. Pracoviště může být vhodným místem, pokud jde o předcházení psychologickým problémům a podporu lepšího duševního zdraví.

Komise vybízí členské státy, aby do svých národních strategií začlenily zvláštní iniciativy týkající se účinnější prevence problémů souvisejících s duševním zdravím a účinnější podpory duševního zdraví v součinnosti s iniciativami Společenství v této oblasti, včetně zaměstnávání osob s mentálním postižením.

Komise zdůrazňuje důležitost jednání mezi sociálními partnery o prevenci násilí a obtěžování na pracovišti a vybízí je, aby vyvodili důsledky z hodnocení provádění evropské rámcové dohody o stresu při práci.

8. ZHODNOTIT DOSAŽENÝ POKROK

Je nezbytné vytvořit nové nástroje pro hodnocení dosaženého pokroku a úsilí vynaloženého všemi zúčastněnými subjekty jak na národní, tak na evropské úrovni, aby se zajistila přiměřená kontrola provádění této strategie.

V souvislosti se statistickým programem Společenství přijala Komise návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady mající mimo jiné za cíl konsolidaci metodik ESAW²¹ a EODS²² a zajištění soustavného předávání těchto administrativních údajů členskými státy Komisi. Komise rovněž posílí shromažďování statistických údajů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v rámci výběrových šetření.

Komise vypracuje ve spolupráci s Výborem vrchních inspektorů práce společný systém, který umožní shromažďování a výměnu informací o obsahu národních strategií, hodnocení uskutečňování stanovených cílů, jakož i účinnost národních struktur pro prevenci a vynaloženého úsilí. Bude podporovat rozvoj kvalitativních ukazatelů, aby se obohatily údaje poskytované evropskými statistikami a průzkumy veřejného mínění o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

9. PODPORA BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

Ve stále více globalizovaném hospodářství je v celkovém zájmu EU, aby se v celém světě zvýšily pracovní standardy, a proto podniká jednak mnohostranné akce ve spolupráci s příslušnými mezinárodními subjekty a jednak dvoustranné akce v rámci svých vztahů se třetími zeměmi. Musí rovněž pomáhat kandidátským zemím v jejich přípravě na provádění právních předpisů Společenství. V této souvislosti by měla EU podporovat zásady prevence, které stanovila ve své politice bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a to:

- posílením své spolupráce s Mezinárodní organizací práce, Světovou zdravotnickou organizací a ostatními mezinárodními organizacemi s cílem podporovat vyšší úroveň ochrany na světové úrovni;
- spoluprací s ostatními zeměmi s cílem podporovat provádění celkové strategie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která byla přijata Mezinárodní organizací práce v roce 2003, jakož i ratifikaci Úmluvy o podpůrném rámci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, jež byla přijata v roce 2006;

²¹ Evropská statistika pracovních úrazů.

²² Evropská statistika nemocí z povolání.

- podporou členských států, aby ratifikovaly úmluvy Mezinárodní organizace práce;
- spoluprací se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi s cílem dosáhnout celkového zákazu výroby, uvádění na trh a používání azbestu nebo výrobků obsahujících azbest, jakož i podporováním bezpečnosti a ochrany zdraví při práci obecně;
- zlepšováním shromažďování údajů o úrazech prostřednictvím oznamovací povinnosti o vážných úrazech, čímž selepší srovnatelnost údajů;
- posílením spolupráce s rozvinutými ekonomikami, jako jsou Spojené státy, Kanada, Austrálie a Japonsko, a rovněž s rozvíjejícími se ekonomikami, jako např. s Čínou a Indií;
- pomocí kandidátským zemím v jejich úsilí ohledně provádění právních předpisů Společenství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

10. ZÁVĚRY

Z hospodářských i lidských důvodů si bezpečnost a ochrana zdraví při práci zaslouží přední místo v politickém programu Společenství.

Ústřední závazek lisabonské strategie zvýšit zaměstnanost a produktivitu v zájmu vyšší konkurenceschopnosti vyžaduje ze strany všech zúčastněných subjektů zdvojené úsilí, pokud jde o zlepšení výsledků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v EU. Úloha bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je prvořadá, co se týká posílení konkurenceschopnosti a produktivity podniků a jejího přínosu pro životaschopnost systémů sociální ochrany, neboť jejím výsledkem je snížení nákladů v případě úrazů, nehod a nemocí a větší motivace pracovníků. Zátěž, kterou představují pracovní úrazy a nemoci z povolání pro veřejné a soukromé systémy sociální ochrany, je obrovská a vyžaduje integrovanou, koordinovanou a strategickou odpověď, jakož i spolupráci mezi hlavními zúčastněnými stranami v Evropské unii, pokud jde o vypracování politik Společenství a členských států. Komise ve spolupráci s ostatními zapojenými subjekty upřesní v přehledu sociální agendy konkrétní opatření, která mají být přijata na úrovni Společenství, a uvede přesný harmonogram pro jejich provádění. Tato opatření doplní opatření, k nimž se zavázaly členské státy.

Tímto sdělením se Komise snaží podnítit všechny zúčastněné strany, aby postupovaly společně s cílem snížit vysokou cenu, která se platí za pracovní úrazy a nemoci z povolání, a v případě evropských občanů učinily z dobrých pracovních podmínek konkrétní skutečnost představující zřetelný krok vpřed v provádění programu pro občany, který byl přijat 10. května 2005.